

ISSN 2334-7090

manek

magazin nezavisne kulture

Broj 2, februar 2014.

SADRŽAJ

- 2-4 Portret umetnika - Slaven Tolj, intervju
- 5 NVO u (ovoj) krizi: Promišljanja na putu ka zajedničkom istraživanju
Ema Dauling
- 6-7 Mere štednje u kulturi - umetnost preživljavanja
Marko Miletić
- 8-9 Nacionalne institucije kulture u Srbiji bile su nekada građanske inicijative
Marijana Cvetković
- 10 Slučaj rezultata Konkursa GUK 2013, Novi Sad
Šok zadruga
- 11-12 Finansiranje kulture u Srbiji
Hristina Mikić
- 13-14 Poreske i druge mere podrške sektoru kulture.
Vesna Čorić Erić
- 15-18 Finansijska održivost civilnog sektora u kulturi u Srbiji, ili o pubertetskom
statusu našeg društva, Dr Predrag Cvetičanin
- 19 Strip: Električka
- 20 Predstavljanje: Kustosiranje
- 21 Predstavljanje: Gallery-shots
- 22 Predstavljanje: Supervizuelna
- 23 Predstavljanje: Umetnik kao publika
- 24 Strip: Čaj... odličan
- 25 Makedonija: Kooperacija
Igor Toševski
- 26-27 Dom (vojske) kulture
Ministarstvo prostora
- Od 28 Vesti o aktivnostima NKSS 2013.

Fotografija na naslovnoj strani:

Saša Tkačenko

IS THIS REAL LIFE

Narodni muzej, Beograd, 2012.

Fotografija: Goran Micevski

Rad *Is this real life* nastao je iz potrebe za provociranjem situacije u kojoj je jedan umetnički objekat, izložen u muzejskom okruženju (u ovom slučaju izložbenom prostoru Narodnog muzeja u Beogradu), uskraćen da izazove vizuelni doživljaj kod posmatrača. Metalna konstrukcija koja nosi natpis *Is this real life* postavljena je u okolnostima koje joj ne dozvoljavaju da bude viđena ili percipirana u uobičajenim izložbenim uslovima, tako otvarajući pitanje o značenju i statusu umetničkog rada u situaciji kada njegova materijalna egzistencija u prostoru ne može biti potvrđena od posmatrača. Da li je umetnost samodovoljna kategorija čije postojanje legitimise čin autorovog stvaranja, ili je njen identitet uslovljen izlaganjem i iznošenjem u prostor dostupan javnosti, dilema je koja me često okupira u neizvesnim uslovima funkcionisanja lokalne umetničke sredine koji posredno utiču na moje bavljenje umetnošću, ali ga i ograničavaju. *Is this real life*, ne samo zbog direktne tekstualne poruke već i monumentalnošću dimenzija, pretenduje da ostvari komunikaciju sa sredinom i pred publikom kojoj se izlaže. Sa namerom mu imputirajući mogućnost da direktno prodre u prostor posmatrača i ostvari svoj kulturološki i društveno pretpostavljeni status, ovaj rad smeštam u prostor nefunkcionalnog Narodnog muzeja, uz kapitalna dela iz istorije nacionalne umetnosti koja su, isto tako, već više od deset godina u stanju nevidljivosti.

Autodematerijalizovan umetnički čin lišavam i sopstvene, autorske kontrole pozivom petoro fotografa da ga dokumentuju na način koji samostalno određuju, tako relativizujući i potrebu za interpretacijom umetničkog rada, koja neminovno prati svako njegovo javljanje u vizuelnom polju posmatrača. Fotografski dokumenti postaju jedini trag o postojanju rada koji je nakon fotografisanja trajno uklonjen.

Fotografija na zadnjoj strani:

Predstavnici članica NKSS iz gradova širom Srbije učestvovali su 22. juna u protestu protiv ubijanja kulture koji je organizovan u centru Vršca kao podrška protestu održanom u isto vreme u Beogradu.

Fotografija: Zvezdan Mančić

Uoči nadolazećeg talasa nacionalizma i populističke retorike liberalnog kapitalizma koja je prodrila i u najmanje pore društva, kulturna scena u Makedoniji našla se u stanju sve izraženije podvojenosti. Javne ustanove postale su službeni alati političkih elita u ulozu afirmatora autokratskih pozicija vlasti, dok su se nezavisni centri kulture – zbog nedostatka finansija ili slabe strukturiranosti, povukli ili sasvim nestali. Aproprijacija javnog prostora preko izgradnje šoping molova i crkava/džamija s jedne strane, kao i gušenje javnih medija i uvođenje cenzure, usvajanje novog zakona o kleveti i grubo gaženje osnovnih ljudskih prava, doveli su do toga da se društveni prostor za kulturno delovanje sveo na jedan uzan prolaz. To je samo usložilo momentum javnog izražavanja i zalaganja za decentralizaciju u kulturi. Upravo u tom

tesnom međuprostoru pre godinu i po dana počela je da deluje inicijativa zasnovana na jednom nomadskom/gerilskom, vaninstitucionalnom načinu izlaganja u polujavnim prostorima, praznim kancelarijama, prodavnicama u procesu izdavanja, u stanicama i u prolupanim magacinima.

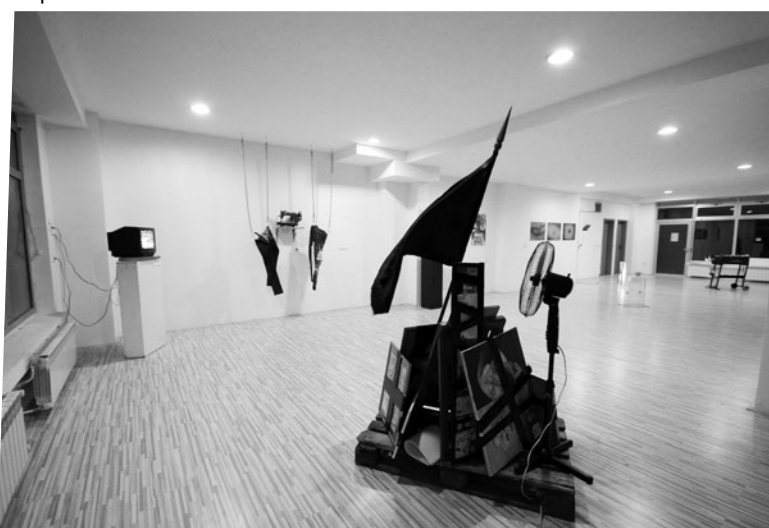
Inicijativa je nazvana *Kooperacija*, a njen osnovni plan je proširenje platforme dijaloga i komunikacije u kontekstu savremene umetničke prakse i teorije. Ali ono što je ova neformalna asocijacija umetnika, među kojima su Gjorgje Jovanovik, OPA, Filip Jovanovski, Igor Toševski, Vladimir Jančevski, Oliver Musovik i drugi, upravo htela da pokaže, pored svojih radova, jeste i to da su alternativni metodi delovanja u ovakvim teškim uslovima ipak mogući, te da se moć stvaranja novih vrednosti nalazi upravo u autonomnim i nezavisnim inicijativama, nasuprot devalviranim programima državnih institucija. Radovi se uglavnom bave institucionalnom kritikom, društvenim angažmanom i preispitivanjem postojećih vrednosti u sklopu jednog novog makedonskog društva, utopljenog u groznicu nove identifikacije, nasuprot opšte dezorijentisanosti.

Odstupanje od tradicionalnih formata izlaganja je istovremeno omogućilo i drugačije čitanje urbanog miljea, a time i opciju za makar i simbolično re-osvajanje javnog prostora. Ovo se pokazalo kao iznenađujuće uspešna strategija za formiranje saradnje cele mreže domaćih autora i građana koji su u ovoj inicijativi videli mogućnost da svoje argumente izlože direktno i kreativno, zaobilazeći spori i krajnje birokratizovani sistem institucija. Da bi se zadržala autonomnost i principijelnost u radu, ono što je predstavljalo bazu sporazuma jeste bio uslov da se *Kooperacija* neće oslanjati na nacionalne ustanove i kulturne institucije, već će proizvoditi radove i postavljati izložbe isključivo kao samofinansirana autohtona asocijacija autora. Čak su i nevladine organizacije bile isključene sa liste potencijalnih saradnika.

Prva izložba otvorena je 18. aprila 2013.

Makedonija:

KOOPERACIJA

u maloj studentskoj praonici (jedva dvadeset kvadratnih metara) u kojoj su još radile mašine za veš. Izložba je tako dobila naziv „800 revolucija u minutu“ (prema priručniku za veš mašine), a izlagalo je šestoro umetnika. Sledeće izložbe su bile: „EPP“ (posvećena pop kulturi i kiču), „Strategije sećanja“ (u stanu likovnog kritičara Nebojše Vilića), „Lične politike“ (učestvovalo oko 20 umetnika) itd.

U međuvremenu, *Kooperacija* je počela da organizuje i javne debate (umetnost i politika), prezentacije (likovna scena u Poljskoj, projekti sa azilantima u Švajcarskoj), a realizovala je i nekoliko kolaborativnih akcija u obliku participativnih instalacija. Jedna od njih je, na primer, bila inicirana pozivom Asocijacije nezavisne kulturne scene *Jadro*, prilikom obeležavanja njenog jednogodišnjeg postojanja. Organizator je ponudio novac za produkcione troškove izložbe, ali su umetnici zaključili da je novac u stvari ključni problem, ne samo u strukturi ovakvih zajednica, već i cele likovne scene. Zbog toga je odlučeno da se tim novcem kupi 500 kilograma brašna, da se ono spakuje u autentično pakovanje i razdeli publici kao „mito“ (ovo se dešavalo uoči lokalnih izbora, na kojima je običaj da političke partije vrbuju narod svakakvim poklonima, najčešće brašnom, uljem, ajvarom i sl.). Svaka etiketa je sadržala serijski broj (pečat) i oznaku: 1 kg brašna (tip 400). Tokom tri dana, *Kooperacija* je uspeła da razdeli više od 400 kilograma brašna. Ostatak je doniran humanitarnoj organizaciji SOS Detsko selo, centru za negu dece bez roditelja. Rad je nazvan *Kapital*.

Poslednja izložba u 2013. godini, nazvana *Reidentifikacija* (6–14. decembar 2013), imala je zadatak da preispita pitanje identiteta, s tim što su se učesnici (više od 30 autora) dobrovoljno odrekli svojih imena i naziva svojih radova, pretvarajući na taj način izložbu u eklektičnu instalaciju kao odraz celokupne zamršene političke situacije u Makedoniji.

Izložbe *Kooperacije* uglavnom su bile samokustoske: umetnici predlažu temu sledeće izložbe, dok u postavljanju učestvuju uglavnom svi autori. Zbog toga su donekle bili i kritikovani od nekolicine domaćih likovnih kritičara. Ipak, simulacija demokratskog metoda unutar dinamičnog modela organizacije stvorio je potrebu za teorijskim diskursom, koji je počeo da se razvija preko sajta ove inicijative (www.kooperacija.info) i u fanzinu/samizdatu *Kritika*, čiji je glavni urednik dr Nebojša Vilić.

Drugi problem je bio taj što je *Kooperacija* htela da se udalji od dominantnog diskursa umetnika u Makedoniji, čiji rad uglavnom još uvek prebiva u području disciplinarnog, formalističkog modernističkog slikarstva, vajarstva itd. Ideja je bila da se pokaže kako su granice daleko fleksibilnije i da se ne radi toliko o elitističkoj odbrani autonomnih estetskih vrednosti, već o kritičkom preispitivanju samog likovnog jezika, njegove pluralnosti, kao i motiva opredeljenja umetnika i njihove odgovornosti u društvu u kojem deluju.

Nasuprot tome što su neki *Kooperaciju* protumačili kao veoma kompaktnu grupu umetnika, jedan od bazičnih postulata njenog rada jeste prihvatanje različitosti, ali samo preko intenzivne komunikacije, jer samo javna rasprava može dovesti do kvalitetnih pitanja i odgovora. Takođe, nasuprot mogućim optužbama da ova-

kav model demokracije i horizontalnosti vodi ka relativizmu i sravnjivanju svih etabliranih vrednosti, za učesnike *Kooperacije* je veoma jasno da je nemoguće postići opštu saglasnost o svemu, i nesporno je da je upravo različitost i uslov same političnosti.

Igor Toševski